

๒ ที่ขอไปในครั้งนี้ วีระศักดิ์ จันทร์สูงแสง

แอ่วอุ๋มพาง

แผ่นดินดอย ถนนลอยฟ้า และโตรกพาทึลอลู

เส้นทางเป็นสะพานที่นำเราไปพบกับความแปลกใหม่เสมอ ณ ที่นั่นอาจเป็นดินแดนเร้นลับที่จินตนาการของเราไม่เคยไปถึง อาจพบคำตอบที่เราไม่เคยตั้งคำถามมาก่อน หรือกระทั่งอาจได้เจอที่ทางอันเป็นจุดหมายของชีวิต...

อันนี่เป็นความเชื่อส่วนตัว และผมยังเชื่อต่อไปอีกว่า ในช่วงเวลาอันน้อยนิดของชีวิตหนึ่งที่บังเอิญได้มาเดินอยู่บนโลกใบนี้ ก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่เราจะไม่ใช้ชีวิตอยู่บนความเชื่อมั่นของตัวเอง นี่เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่ผลักดันออกไปร่อนเร่จนจรอยู่ในทุ่ง-ป่ากว้าง บนเส้นทางมากมาย

เหตุผลในการออกไปเดินทาง-ท่องเที่ยวของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันออกไป บางคนอาจจะเพื่อชื่นชมตมธรรมชาติในถิ่นแปลกใหม่ บางคนอาจจะเพียงแคไปเพื่อให้ได้ชื่อว่าไปถึง แล้วถ่ายรูปกับป้ายชื่อสถานที่เพื่อมาอวดคนที่บ้าน หรือผู้ไปเยือนบางคนอาจจะตั้งความหวังถึงความมั่งคั่ง ความมหัสจรรย์ของสถานที่อันเป็นจุดหมาย

แต่สำหรับผมเกือบทุกครั้งของการเดินทาง มักไม่ค่อยคาดหวังอะไรมากนัก เพราะถือว่าการได้เดินทางท่องเที่ยวโลกกว้าง ไม่ควรถูกผูกพันด้วยเงื่อนไขใด ๆ หากแต่ควรจะได้เลื่อนไหลไปตามเส้นทางแปลกหน้าอย่างปลอดโปร่งและมีเสรี เหมือนลมหายใจที่เดินทางเข้าสู่ร่าง เหมือนการรินไหลของสายน้ำ เหมือนการเคลื่อนไปของดวงดาวในห้วงฟ้า

เมื่อไม่คาดหวัง เราก็ไม่ผิดหวังหากภาพจริงของสถานที่ไม่สวยงามเหมือนในแม็กกาซีนท่องเที่ยว ไม่เสียดายแม้ว่าในวันที่เขาไปถึงน้ำตกใหญ่ จะเหลือน้ำเพียงกะปริดกะปรอยเหมือนเหยี่ยวแมว และไม่ก่นด่าใครหากว่าเส้นทางแสนทรมันดารทุลักทุเล

เพราะธรรมชาติแห่งโลกไม่เคยเตรียมความพร้อมพร้อมสรรพไว้ให้ใครเลย มนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อให้ต่อสู้ฝ่าฟัน

1. น้ำตกพนาเจริญ
2. ส่วนที่ทิ้งทลายเหลือน้ำเพียงกะปริดกะปรอย
3. ม่านน้ำตกชั้นที่ 2
4. มุมมองจากจุดชมน้ำตกชั้นบนสุด
5. สายน้ำที่ไหลผ่านอุ้มผางยังใสสะอาด
6. น้ำตกที่ออกซู่ชั้นที่ 2
7. ช่วงกลางของน้ำตกพนาเจริญ

แม่มูกที่ไหลตกแล้วพานจากหายนะคราวนั้น

๖ นนสายแม่สอด-อุ้มผางเป็นเส้นทางที่ตื่นตาตื่นใจ ไม่แพ้เส้นทางสายอื่นใด ไม่ว่าจะเส้นทางป่าภูสายแม่มาลัย-แม่ฮ่องสอน ทางเรียบแม่น้ำอย่างเชียงแสน-เชียงของ หรือทางเรียบทะเลอย่างเช่นตราด-บ้านหาดเล็ก ความตื่นตานั้นจะมีมากในช่วงกลางถึงช่วงปลายของเส้นทาง แต่ความตื่นตานั้นมิให้รื่นรมย์ตลอดทุกกิโลเมตร

ถนนเส้นดังกล่าวหมายเลขที่ 1090 แยกมาจากทางหลวงสาย 105 ก่อนถึงแนวพรมแดนแม่น้ำเมยราว 6 กิโลเมตร ช่วงแรก ๆ ที่ออกจากตัวแม่สอดมา บ้านจัดสรรยุคแรกเป็นหย่อม ๆ อยู่ตามกลางทุ่งกลางนา แต่ละหลังหน้าตารูปทรงเหมือนกันราวกับเกิดมาจากการโคลนนิ่ง หลังคาสีแดงสดโดดเด่นอยู่ในทุ่งสีทองของฤดูหนาว ยามที่ตกอยู่ใต้แสงแดดจัดจ้าของเวลาบ่ายดูร้อนรุ่ม เหมือนภาพเขียนโทนสีอุ่นที่จิตรกรจงใจจะให้มันแผดเผาใจผู้ทัศนา

ถนนขนาดสองเลนไม่แออัดจนเกินไปสำหรับปริมาณรถในเขตอำเภอชายแดน และก็ไม่ถึงกับเปลี่ยวร้าง รถโดยสารสีส้ม สีฟ้า รถตู้ เก๋งคันหรู รถกระบะ รถบรรทุก รถอีแต๋น ฯลฯ วิ่งไล่วิ่งสวนกันอยู่ตลอดทาง บนรถเหล่านั้นบางคันอาจล้นออกมาอย่างหนักอึ้ง ด้วยผลบุญที่ขบวนทอดผ้าป่าบรรพตมาจากวัดไหนสักแห่งหนึ่ง บางคันอาจกำลังนำหมู่มวลจากหมู่บ้านเล็กออกไปเรียนรู้โลกกว้าง และบางคันอาจกำลังพาผู้โยธยาหรือผู้เฒ่าสุขจากการท่องเที่ยวไพร่กลับสู่เหย้าเรือน

หรือไม่บางคันกำลังลำเลียงเฟอร์นิเจอร์ไม้เนื้อดีจากป่าชายแดนสู่ศูทาสันนิเคราะห์ กำลังลอบบรรทุกคนต่างตัวไปเป็นแรงงาน ราคากูด หรือกำลังขนยาบ้าไปส่งเอเยนต์

การเคลื่อนไหวของทั้งส่วนดีและสิ่งร้ายเหล่านี้ คือลมหายใจของอำเภอชายแดนและถนนสายนั้น

๖ ราวผ่านทางแยกเข้าตัวอำเภอพบพระ ไปพร้อมกับการลับลวงหลังทิวไม้ของดวงตะวันสีซีเค็ม ไม่ใช่ทางเลือกที่ดี หากจะเดินทางอีกกว่าร้อยกิโลเมตรที่เหลือ ในยามวิกาล อากาศที่หนาวเหน็บและสภาพของเส้นทาง สิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือทั้งสองสิ่งนี้อาจทำให้เราหมดความสุขหรือร้ายที่สุดอาจถึงขั้นจบสิ้นการเดินทาง

ทุ่งราบกว้างแถบพบพระดูโรแมนติกเหมือน ๆ กับแถบเขาค้อถึงแคมป์สน มีรีสอร์ต บ้านพัก กระจุกกระจายอยู่ตลอดสองข้างทาง ซึ่งเรายังไม่พร้อมจะสัมผัสบรรยากาศแบบนั้น แต่ก็ยังมั่นใจว่าคืนนี้เราจะมิที่พัก และเป็นการแคมป์ที่เรากำลังพอใจด้วย

ไปถึงอุทยานแห่งชาติน้ำตกพาเจริญเมื่อโพล้เพล้กำลังสูงอมเต็มที และมีตสนิมเมื่อมาถึงตัวน้ำตก ที่ทางเก่งเดินที่ถูกรัดจับจองเต็มหมดแล้ว เราผู้มาที่หลังจึงต้องร่นไปริมป่าติดกับธารน้ำ-ส่วนล่างของน้ำตก คืนนั้นนักท่องเที่ยวหนาแน่นมาก บางคณะมากันหลายสิบคน เมื่ออยู่ท่ามกลางข้าวของอุปกรณ์เดินป่าแบบเครื่องสนามของทหาร จึงดูคล้ายการพักพลของทหารสักกองร้อยหนึ่ง

เดินที่หลากสีหลากแบบ กองไฟสุ่มพินโซนซอน ผู้คนในชุดเสื้อผ้ากันหนาว เป็นองค์ประกอบของภาพบรรยากาศแห่งความสุข เหมือนภาพของชุมชนในอุดมคติอันอุดมสุข

เพื่อนร่วมเดินทางเข้าเดินที่นอนกันเกือบหมดแล้ว ยังเหลือแต่ผมกับเพื่อนอีกสามคนล้อมวงอยู่ข้างไฟ 'ยาแก้หนาว' ถูกเปิดขวด รินลงแก้ว แล้วยื่นส่งวนไปรอบวง เพื่อสาดมันลงลำคอไปร้อนวาบอยู่ในช่องท้อง มันเป็นสิ่งที่ดีที่ขาดไม่ได้ของทุกครั้งและทุกคืนของการเดินทางกลางป่า แต่การดื่มในทุกครั้งทุกคืน ผมมิให้นัยให้ตัวเองและเพื่อนร่วมวงอยู่สองข้อ คือต้องไม่สร้างภาวะให้สถานที่ในเรื่องของส่วนเหลือใช้ เช่น เปลือกขวดหนึ่ง กับจะต้องไม่รบกวนคนอื่น ไม่ว่าจะเพื่อนในคณะหรือผู้ร่วมแรมคืนในสถานที่เดียวกันอีกหนึ่ง ซึ่งตอนหลังเพื่อนคนหนึ่งขอเพิ่มมาอีกข้อ ว่าต้องเช่นต่อเจ้าที่เจ้าทางด้วยเหล้าจอกแรกของขวด ผมไม่เชื่อแต่ไม่ขัดข้องต่อข้อเสนอ

น้ำตกพาเจริญ อยู่ห่างจากถนนใหญ่เพียง 700 เมตร มันจึงสะดวกต่อการเข้าเที่ยวชม นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านน้อยคนที่จะไม่แวะ ส่วนการพักผ่อนแคมป์นั้นเพิ่งเป็นที่นิยมหลังจากการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติแล้ว

ตัวน้ำตกเป็นสายน้ำที่ไหลออกมาจากภูเขา หลากผ่านเชิงชัน แอ่งวังใหญ่-น้อยของชั้นผาหินสองข้างของโตรกธาร

ขนาดด้วยทิวไม้ เมื่อได้ยืนอยู่ต่อหน้าสายน้ำตกไพร ก็
จะเห็นสายน้ำสีขาวหลากผ่านไปบนเชิงชั้นของแอ่งหิน
มองไปที่ตุ๊กคล้ายลอนผมสีขาวของหญิงเฒ่าลึกลับสำเสียง
ของสายน้ำที่กระทบผาหินกรังกรังกังวานเหมือนเสียง
กังสดาลหรือเสียงหัวเราะสดใสของหญิงสาวบางคน

ริมด้านซ้ายของน้ำตกมีทางเดินชันขึ้นไปสู่ส่วน
บนของน้ำตก คนบุกเบิกอุตสาหกรรมทำราวเอาไว้เหมือน
เข้าใจว่าความใคร่รู้ต่อสิ่งที่สายตาไปไม่ถึง เป็นแรงขับที่
จะทำให้ทางขึ้นชันน้ำตกไม่เปลี่ยวร้างแน่นอน ผมเอง
ก็ได้ไต่เลาะขึ้นไปจนสุดทางเดิน เพื่อจะพบว่าข้างล่าง
นั่นแหละ คือจุดที่สวยงามที่สุดของน้ำตกพาเจริญ

กลับลงมาจากน้ำตกถึงลานกางเต็นท์ ลานดินริมลำน้ำ
ที่ครึกครื้นผู้คนและพราวพราวกระโจมไพรหลากสีสน บัดนี้
โล่งร้าง เงียบเหงา ผู้คนหรือถอนเต็นท์และจากกันไปหมดแล้ว
ผมรู้สึกว่ามีเวทขึ้นมาวูบหนึ่งแล้วก็กลับเป็นปกติในวาทต่อมา

คนนับร้อยที่ได้มาร่วมแรมร้างค้างนอนอยู่บนผืนดิน
เดียวกัน แม้ว่าจะไม่ได้ทำความรู้จักมักคุ้นหรือสนิทสนมกัน
แต่เสียงโหวกเหวกเรียกหากัน เสียงตะโกนหาเมื่อถึงเวลากินข้าว
และเสียงหัวเราะสรรเสริญแห่งความสุขในคืนที่ผ่านมา ใครจะ
กล้าปฏิเสธว่ามันไม่ใช่สิ่งที่ช่วยแต่งเติมบรรยากาศของคำคืน
กลางพฤษภไพร ให้อ้อมเอิบความสุขแก่กันและกัน...

ขณะเก็บเต็นท์จะจากลานน้ำตกพาเจริญ ในเสียงน้ำตก
ที่กังวานเหมือนเสียงกังสดาลหรือเสียงหัวเราะสดใสของหญิง
สาวบางคน ผมคล้ายได้ยินเสียงของหญิงชราลึกลับดังแว่วแทรก
มาด้วย ว่าทางเดินข้างหน้ายังมีการพบและการจากพรากอีก
มากมายอยู่

ออกจากน้ำตกพาเจริญมาไม่กี่กิโลก็ถึงบ้านร่มเกล้า
1, กิโลเมตรต่อไปจากนี้คือความตื่นตาตื่นใจ ความงดงามของ
มหาตรินามถนงชัย และความมหัศจรรย์ของเส้นทางที่บาง
ห้วงคำนึงไม่อยากจะเชื่อว่าสองแขนของมนุษย์ตัวเล็ก ๆ จะ
สร้างท่ามกลางขึ้นมาได้ ถนนบนภูเขาช่วงต่อจากนี้ไปนี่เองที่เป็น
ที่มาของชื่อ 'ถนนลอยฟ้า' ของเส้นทางแม่สอด-อุ้มผาง

พอผ่านด่านเข้าไปเส้นทางก็ตั้งชันเขย่าว 4 กิโลเมตรรวด
จนสุดสันเขาก็เหมือนไปอยู่ในอีกชั้นภพหนึ่ง มองลงไปเห็นทุ่ง
ไร่ท้องนาแถบพบพระอยู่ในแอ่งราบข้างล่าง เส้นทางต่อจาก
นั้นผ่าไปกลางทุ่งขุนเขา เลาะเลื่อยไปตามริมผา-โค้งเขา บาง
ช่วงทอดไปบนสันเขา บางโค้งทาบไปตามร่องเขาจนถนนโค้ง
เป็นรูปข้อศอกพับ บางกิโลเมตรอ้อมเขาไปหลายเทือกเพื่อจะ

สีสนของป่าที่ลือชู

มูมงาม ๆ บนถนนลอยฟ้า

วนกลับมาหาที่เก่าที่ห่างกันเพียงหนึ่งหุบเหว และไม่มีกิโลเมตร
ที่ไม่มีโค้งและเนิน

ความคิดเคี้ยวเลียวลดของเส้นทางกะต่ากะต่างอาจ
เปรียบได้กับเส้นอิสระบนแผ่นเฟรมของศิลปินที่อารมณ์ถึง

พูดได้อย่างเต็มปากว่ามันคือเส้นทางกลางป่าเขา
ระหว่างทางแทบไม่มีหมู่บ้านหรือชุมชนอยู่เลย ช่วงกม. 65-70
เห็นจะได้ มีกระท่อมไม้ปลูกโคดเตนอยู่กลางทุ่งหญ้ากว้างบน
ลาดเขา ขอบทุ่งหญ้ามีแนวรั้วล้อมรอบ ผุงรั้วจำนวนหลายสิบ
รวมอยู่ในล้อมคอกเดียวกันกับกระท่อมตอยและเจ้าของกระท่อม
วันหนึ่ง ๆ เขาคงไม่ได้เห็นหน้าใครเลย นอกจากท้องฟ้า ป่าเขา
และวัว

ชะตากรรมใดกันที่ผลักใส่เขา มาจงจำไว้กับความ
เปลี่ยวเหงา หรือว่านี่เป็นการจงใจใส่ความสันโดษของเขาเอง
บ้านอ้อมเปี่ยมกับบ้านร่มเกล้า 4 เป็นสองชุมชนมั่งที่ตั้ง
หมู่บ้านอยู่ใกล้ ๆ กัน ในช่วงตอนกลางของถนนลอยฟ้า เป็นจุด
พักกลางทางของทั้งคนและรถ หลังจากผ่านทางภูมาหลายร้อยโค้ง
ก่อนจะลุยทางชันหน้าในสภาพเดียวกันอีกราวร้อยกิโลเมตร

ด้วยเหตุที่ถนนลอยฟ้าเป็นเส้นทางที่ทอดทาบไปบนภูเขา
ทั้งตั้งชันและคดเคี้ยว มันจึงถูกกล่าวขานถึงออกไปในทางมหัศจรรย์
น่าพรั่นพรั้ง มีหลายคนได้ยื่นกิตติศัพท์แล้วไม่กล้าไปเยี่ยมเยือน

เรื่องราวของถนนลอยฟ้าควรได้ถูกทำความเข้าใจเสีย
ใหม่ ให้คนภายนอกได้รู้จักอย่างเข้าใจสภาพที่แท้จริง ว่ามัน
ไม่ได้น่าหวาดกลัวเหมือนกับที่บางคนเลื่องลือ หากแต่เป็น
ความน่ารักน่าชัง สองข้างเห็นตงตอยทุ่งภูเขาซับซ้อนเรียงราย
จนจดขอบฟ้า สลับกับร่องห้วยสันเนินสูงต่ำเหมือนรั้วคลื่นบน
ผืนทะเล บางยอดเขาสูงจนเสียดยอดไว้ในฟอนเมฆ นาน ๆ
จะเห็นทุ่งไร่ของคณภูเขาร่วมอยู่ตามเชิงเขาสูงใดลูกหนึ่ง
การขับรถท่องไปบนถนนลอยฟ้า ตลอดเส้นทางจะให้เห็นความ
สวยงาม พบแต่ความรื่นรมย์ ไม่น่าเกลียด ไม่น่ากลัว และไม่

ถนนลอยฟ้าเข้าไปกลางทุ่งโล่ง ก่อนถึงอู่ผาง

น่าเบื่อ หากขับรถด้วยความระมัดระวังก็จะมีสุขร่าวทอง อยู่ในแดนสวรรค์ชั้นฟ้า และถึงที่หมายอย่างปลอดภัย แต่ตรงกันข้ามหากขับรถอย่างตึกคะนองหรือประมาทก็มีโอกาสลงนรกได้ไม่ยาก

๖ เหมือนความฝันเมื่อเข้าสู่แดนแผ่นดินดอย-อู่ผาง พอลอดซุ้มประตูที่หาดคร่อมปลายสุดของถนนลอยฟ้าเข้าไป ก็เจอชุมชนเล็ก ๆ ที่ถูกห้อมล้อมรอบด้วยทิวเขาสลับซับซ้อน ลิบลิบ ในชุมชนกลางอำเภอคนอู่ผางยังอยู่กินกันอย่างง่าย ๆ แบบประสาชาวบ้าน บ้านเรือนที่ปลูกเรียงรายริมสองข้างทางเป็น บ้านแบบพื้นบ้านลานนา บางหลังเสาไม้เนื้อดีท่อนใหญ่ขนาดคนโอบ ฝาบ้านและพื้นกระดานล้วนเป็นไม้เนื้อดี รัฐมนตรีบางท่านไปเห็น อัจฉิน้ำลายไหล อยากได้มาประดับบารมี

ริมทางเดินมีทิวดอกบัวตองบานสะพรั่งประดับบ้าน เห็นแล้วก็ประหลาดใจว่ากำลังเดินอยู่ในหมู่บ้านทางภาคเหนือ แต่มันก็ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะอู่ผางก็อยู่ในอ้อมอกถนนธงชัย กลาง ที่หากสืบสายขึ้นไปก็เป็นแนวเขาเดียวกับดอยแม่เหาะ -แม่สะเรียง จนถึงดอยแม่ฮูด-ขุนยวม อันเป็นดงดอยแห่งทุ่ง ดอกบัวตอง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่พืชพันธุ์ชนิดหนึ่งจะแพร่พันธุ์ไปตลอดเทือกเขา

บางครั้งบางคนเรียกอู่ผางว่าเมืองลับแล ด้วยเหตุที่ มันซุกซ่อนตัวเองอยู่กลางดงดอยไพรลึก กว่าที่คนภายนอกจะแหวกผ่านด่านดงภูเขาเข้าไปได้ไม่ใช่เรื่องง่าย เหมือนดินแดนต้องห้ามที่โดดเดี่ยวตัวเองอยู่กลางขุนเขาสิบลับ ยิ่งเป็นเมื่อ 3-4 ทศวรรษก่อน อู่ผางเป็นดินแดนต้องห้ามจริง ๆ เพราะเป็นพื้นที่สีแดง เป็นเขตปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในวันเหล่านั้นอู่ผางคงเจียบขริมและลึกลับกว่านี้หลายเท่าตัว

วิถีชีวิตของผู้คนกลางแผ่นดินดอย เป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ สำหรับคนเมือง ผู้มีชีวิตอยู่ที่ท่ามกลางความเคร่งเครียด ชาว

บ้านที่นี้ยังดำรงชีวิตประจำวันอย่างเรียบง่าย แต่ไม่เกียจคร้าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่อดอยากจนเกินไป แม่น้ำที่ไหลผ่านชุมชนยังใสสะอาด อากาศบริสุทธิ์เย็นสบาย พวกเขาใช้ชีวิตที่ดี มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานตามความจำเป็นของชีวิต มีไฟฟ้า มีน้ำประปาใช้ มีรถราช่วยผ่อนแรงเมื่อต้องเดินทางไกล คนกลางหุบเขาสามารถรับรู้ข่าวสารได้พร้อม ๆ กับคนในเมือง

อู่ผางยังเหลือในสิ่งที่เมืองทุกแห่งไม่มีแล้ว ก็คือระบบนิเวศธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์ ชีวิตประจำวันที่ยังมีชีวา และน้ำจิตน้ำใจแบบชาวบ้าน

จากอู่ผางมีเส้นทางออกไปจากตัวอำเภอเพียง 2 ทาง หนึ่งในก็คือถนนลอยฟ้าอันเป็นประตูทางเดียวที่เปิดออกไปสู่โลกภายนอก (เคยมีโครงการจะสร้างถนนอู่ผาง-คลองลาน แต่มีปัญหาที่ต้องผ่านผืนป่าสมบูรณ์ มันจึงถูกระงับไป) อีกเส้นทางหนึ่งคือถนนสายออกไปบ้านปะละทะ ถนนเส้นแรกระยะ 164 กิโลเมตร เส้นหลังยาวไม่เกิน 1 ใน 5 ของสายแรก ตอนนี้นำลึงถูกปรับปรุงขยายเส้นทาง เพราะบ้านปะละทะนับเป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวอู่ผาง เป็นจุดล่องแพแม่น้ำแม่กลอง ชาวบ้านเป็นปกากะญอที่ยังมีวิถีชีวิตของชนเผ่าอยู่ ซึ่งไม่แน่ใจว่าวิถีแห่งเผ่าที่ดำรงอยู่นั้น เป็นวัฒนธรรมแห่งชีวิตจริง หรือการจัดฉากเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

ช่วงกิโลเมตรที่ 10 ของถนนอู่ผาง-ปะละทะ มีภูเขาหัวโล้นกะด่ากะด่างเหมือนศีรษะคนเป็นชั้นๆ หอดตัวอยู่กลางทุ่งราบ บนเนินสุดท้ายของเทือกเขาด้านเหนือสุดมองเห็นรอยทางเดิน เป็นเส้นสีขาวผาดความโล่งแล้งขึ้นสู่ยอดเนิน ตลอดทางไม่มีจุดหักหรือร่วมเงาให้หลบแดดหลบน้ำค้าง ความตั้งใจแต่ต้นที่ว่าจะขึ้นไปนอนค้าง รอชมทะเลหมอกตอนรุ่งเช้า กลายเป็นความลั้งเล

ภูเขาเทือกนั้นคือดอยหัวหมด จุดชมวิวที่เล่าลือกันว่า มีทัศนียภาพงดงามมาก มองเห็นอู่ผางได้ทั่ว อีกทั้งเหมาะกับการชมพระอาทิตย์ขึ้น และในเช้าของฤดูหนาวก็จะมีทะเลหมอกให้เห็นด้วย

รู้มาเช่นนี้เราตั้งใจจะมาพักค้างที่ดอยหัวหมดสักคืน แต่มาพบสภาพจริงของสถานที่แล้วเราก็ต้องหันเหเลียบมามองสัมภาระที่ขนมาเต็มรถ แล้วก็เปิดประชุมวาระเร่งด่วนขึ้น ไม่ใช่เรื่องหมู ๆ นักหากจะแบกสัมภาระมหาศาลขึ้นภูสูงชันโล้นเลียนที่อวดฟ้าทำตะวันอยู่ตรงหน้า การขึ้นชมวิวดอยหัวหมด จึงถูกยกเลิกไปโดยไม่มีเสียงคัดค้าน

๖ ชื่อเหลือเกินว่านักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวถึงอู่ผาง

แทบไม่มีคนไหนที่จะไม่ไปให้ถึงน้ำตกที่ลอสู ไม่ใช่แค่เพราะว่าที่ลอสูเป็นราชาแห่งผืนป่าอู๋มผาง ไม่ใช่เพียงเพราะที่ลอสูเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย หากแต่ที่ลอสูยัง (เคย) เป็นน้ำตกที่งดงามติดอันดับโลก

แต่เนื่องจากน้ำตกที่ลอสูตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งป่าอนุรักษ์ในนาม 'เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า' นั้นถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อภารกิจการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นด้านหลักไม่ใช่พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว อีกทั้งป่าตะวันตกผืนนี้เป็นต้นกำเนิดของมรดกโลกทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง สำเนียงแรกที่ผู้เข้าเยี่ยมเยือนที่ลอสูต้องระลึกก็คือ เรากำลังเข้าศึกษาธรรมชาติ อันเป็นต้นกำเนิดและเป็นสมบัติของคนทั้งโลก ทั้งบรรพบุรุษตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย พวกเราวันนี้ จนถึงลูกหลานที่จะเกิดมาในอนาคต

ปากทางเข้าน้ำตกที่ลอสูอยู่ที่บ้านแมงลองใหม่ ย้อนกลับออกมาจากตัวอำเภอตามถนนสายลอสูฟ้าราว 2 กิโลเมตรแล้วแยกไปทางซ้ายประมาณ 10 กิโลเมตร ถึงสามแยกป้อมมดต. เลี้ยวซ้ายเข้าบ้านเดอลออีก 6 กิโลเมตรก็ถึงด่าน ถนนที่ผ่านมามีทั้งหมด ปัจจุบันเป็นถนนลาดยางสะดวกสบาย แต่ต่อจากด่านเข้าไปจนถึงน้ำตก 27 กิโลเมตร เป็นทางป่าขรุขระกันดาร

หน่วยพิทักษ์ป่าที่ลอสู เปลี่ยนไปจนแทบจำไม่ได้ จากที่เคยเป็นหน่วยเล็ก ๆ ซุกตัวเงียบเหงาอยู่กลางป่าลึก วันนี้คึกคักพลุกพล่านไปด้วยผู้คนและรถยนต์ราวกับว่าเป็นตลาดนัดกลางปามีงานชุมนุม หรือเป็นงานสนุกประจำปียังไรก็อย่างนั้น ริมสายน้ำสีใสอมเขียวมรกตที่ไหลมาจากตัวน้ำตกที่ลอสูพื้นที่ขนาดกว้างใหญ่กว่าสนามฟุตบอลถูกกำหนดไว้เป็นจุดกางเต็นท์ แพรพราวไปด้วยเต็นท์หลากสีสิ้นจนเต็มพื้นที่หลังคาเต็นท์รูปสามเหลี่ยมตั้งเรียงต่อกันไปเป็นระเบียบเหมือนกับถูกวางผังอย่างดี ในหย่อมหนึ่ง ๆ มีเต็นท์หลายสิบหลัง แต่ละหลังมีตราประทับรูปเดียว ถัดจากหย่อมของตรานั้นก็เป็นตรานี้ จนเต็มพื้นที่กางเต็นท์ ดูไปก็เหมือนหมู่บ้านจัดสรรที่เรียงรายอยู่บนทางผ่านที่ท่องเที่ยว

ตีนน้ำตกที่ลอสูกำหนดให้นักท่องเที่ยวพักได้ไม่เกินคืนละ 300 คน แต่เต็นท์ที่กางอยู่ไม่ต่ำกว่า 500 หลัง บริษัททัวร์แต่ละเจ้าจะมายึดจองพื้นที่ตั้งเต็นท์เอาไว้รองรับลูกค้าทัวร์ แต่ละเจ้าหลายสิบหลังหรืออาจเกือบร้อยหลัง หลาย ๆ เจ้ารวมกันจนเต็มพื้นที่ กางเอาไว้อย่างถาวรตลอดฤดูท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเองแทบไม่มีเหลือให้ตั้งเต็นท์ ต้องไปซุกไปซ่อนอยู่นอกบริเวณ หรือไม่ก็ลี้กไปกางอยู่กลางลานโล่ง ดากแดดตากน้ำค้างให้กร้านเกรียมไปเลย

บริษัทจัดทัวร์เข้ามามีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในการท่องเที่ยว

ลานกางเต็นท์กลางป่าที่ลอสู

เที่ยวที่ลอสู จากแนวคิดของทางการที่มองว่าบริษัททัวร์จะเข้ามาช่วยควบคุมและจัดระเบียบนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่ลอสูกลับกลายเป็นว่าเหมือนการเปิดช่องทางให้กลุ่มนายทุนอิทธิพลเข้ายึดพื้นที่ แม่น้ำสายอานาจจนมีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ด้วย

คนอู๋มผางบางคนเล่าให้ฟังว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ชั้นผู้น้อยที่ปฏิบัติตามหน้าที่แต่บังเอิญไปก่อความเสียหายให้บริษัททัวร์ เคยโดนดึงมาแล้ว เรื่องมีอยู่ว่าตามปกติประตูเข้านอกเขตรักษาพันธุ์ฯ จะปิด 18.00 น. วันนั้นที่ทัวร์คณะหนึ่งพาลูกค้าออกมาถึงด่านหลัง 6 โมงเย็นไปแล้ว ประตูถูกปิดล็อกเจ้าหน้าที่ผู้ถือกุญแจหน้าเวรประจำวันกลับบ้านไปแล้ว โดยที่เขาไม่มีโอกาสได้รู้เลยว่า การกลับจากป่าอู๋มผางในเย็นนั้นเป็นการออกจากป่าอย่างถาวรในฐานะเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า

เมื่อบริษัททัวร์เข้ามามีอิทธิพล การเข้าท่องเที่ยวที่ลอสูก็กลายเป็นระบบผูกขาด ทุกอย่างต้องผ่านการซื้อบริการแบบมัดมือชก ซึ่งนักท่องเที่ยวแทบไม่มีทางเลือก นอกจากเข้าไปในรูปลูกค้าของบริษัททัวร์ รูปแบบของมันไม่ต่างอะไรจากภาพของนักเรียนในโรงเรียนประจำ หรือค่ายลูกเสือแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าไกด์ควบคุม คอยสั่งการคอยแนะนำให้ทำอย่างนั้นเดินไปทางนี้ถึงเวลากินข้าวก็ถือถาดหลุมมาต่อแถวรับอาหาร ตีมน้ำจากแก้วที่เหมือนกันทั้งสีสิ้นรูปทรง เวลาเต็มไปด้วยตารางและกำหนดการเมื่อได้ยินเสียงนกหวีดจากหัวหน้าไกด์ก็ต้องมารวมหมู่หรือฟังคำสั่ง

ในความรู้สึกส่วนตัว ผมเห็นว่ากรณีที่เรารู้สึกว่าบุกรุกป่าผางตอนออกมาใช้ชีวิตกลางแจ้ง ก็เพื่อปลดปล่อยตัวเองออกไปจากภาวะจำเจของชีวิตประจำวันที่มีแต่คาบเวลากับตารางจากห้องสี่เหลี่ยมคับแคบออกไปสัมผัสอิสระภาพแห่งการใช้ชีวิตจริงกลางป่าเขา ชีวิตที่ปล่อยให้เรื่อยไหลไปตั้งสายน้ำหรือสายลมชีวิตที่ง่าย งาม และมีความหมาย ตามวิถีแห่งธรรมชาติ ชีวิตที่เป็นตัวของตัวเอง

แต่หากเข้ามาป่าเขา ยังต้องมีคนตามมาจัดโน้มนัดนี้ให้

คอยสั่งให้เดินไปทางนั้นให้ทำอย่างนี้ ยังรับใช้ชีวิตตัวเองไม่ได้ มันก็เหมือนการหลุดมาจากกรอบหนึ่งเพื่อมาสู่วงแห่งพันธนาการใหม่ หรือว่ามนุษย์ผู้ถูกตีค่าลงเป็น ผู้ผลิต กับ ผู้บริโภค ในยุคแห่งทุนนิยม จะไม่มีโอกาสได้ใช้ชีวิตอย่างเสรีอีกเลยจริง ๆ

ทางเข้าน้ำตกทวนสายน้ำกลางป่าไปราว 2 กิโลเมตร แต่ความเปลี่ยวเปลี่ยวของบรรยากาศสองข้างทางจะไม่ทำให้เรารู้สึกว่าไกลหรือเหนื่อยล้า ป่าพงดงทึบมีแมงไม้ใหญ่น้อยอันแปลกตาที่เราไม่ค่อยมีโอกาสได้เห็นบ่อยนัก ายนางบางต้นใหญ่ถึง 3-4 คนโอบ สัตบรรณกำลังเปลี่ยนสีใบ ทรงพุ่มทึมเหลืองเด่นพราวอยู่กลางความเขียวขจี พื้นล่างมีพืชพรรณแพรว ๆ กกล้วยเถื่อน เครือเถาวัลย์รูปร่างประหลาด บ่งความดิบชื้นและความสมบูรณ์ของผืนป่า เสียงน้ำตกก็กึกก้องตั้งแต่เดินอยู่กลางป่า เสียงทุ่มห้าวฟังดูน่ากลัวเหมือนกังวานเสียงของนรุชผู้ทรงอำนาจ แคได้ยินเสียงก็ชวนพรันพรึง คล้ายมีพลังลึกลับ ช่มชู้ให้เรายอมสยบ ทว่าแฝงความเร่งเร้า เย้ายวนให้เข้าไปหา

พอหันทิวป่าออกไปยืนอยู่ต่อหน้า โตรกผาที่ลือชู ภาพของผาน้ำตกที่ได้เห็น สดุดหุดจนเข้าอذن อยากรูตุดองลงกับพื้น เหมือนนิหารศักดิ์สิทธิ์ที่พังทลายลงแล้ว เหมือนซากหมูบ้านที่เคยอุดมสมบูรณ์ในวันที่ถูกทิ้งร้าง หรืออาจจะเหมือนภาพของกรุงโรมหลังถูกเผา โตรกธารโค้งผาตั้งดงาม ยิ่งใหญ่คล้ายกับว่าเป็นลูกหลานของในองการา ถล่มหายไปส่วนหนึ่ง โชคคาก่อนหินน้อยใหญ่จากการถล่มพัง หลากไหลลงมากำกองอยู่ตามชั้นหิน บางก้อนใหญ่ขนาดเท่าเืองเท่าบ้านหล่นร่วงลงมากะระกอบอยู่พื้นล่าง ธารน้ำตกที่เคยหลากสายแผ่โค้งผา ลาดลานหิน ราวรดผ่านแอ่งชั้นน้อยใหญ่ เปลี่ยนทางไปรวมไหลเป็นร่องเดียว พลิวน้ำละอองหมอกที่เคยแผ่ระอายไอเรียโรไปทั้งผืนป่า เป็นภาพที่เหลือเพียงในความทรงจำของผู้เคยผ่านพบ และเป็นเรื่องเล่าให้ผู้ไปเยือนในวันนี้ได้จินตนาการ ตามแอ่งชั้นซอกหินที่ผุ่นดินจากการพังทลายเริ่มอยู่ตัว ต้นไม้ใบหญ้าผุดงอกปกคลุมราวกับว่าไม่ได้ไยตีต่อโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับมหาโตรกธารเลย เมื่อยืนมองจากชั้นล่างสุดของน้ำตก ไม่เหลือความดงามแห่งอดีตให้เห็น มีแต่ภาพของซากน้ำตกที่ดูทรุดโทรมชวนเศร้าเหงาและวังเวง แต่คงไม่เท่าความเศร้าหมองและ

โศกศัลย์ของป่าไพรในคืนวันของการพังทลาย

ฤดูฝนปี 2540 ผ่นกระหน้าฟ้าคะนองมาหลายวัน จนถึงหลายเดือนติดต่อกัน น้ำป่าหลากน้ำเหนือหนุนเนื่อง ปริมาณน้ำจำนวนมากบวกกับกระแสอันหลากเชี่ยว คือแรงมหาศาลที่โถมถั่งเข้าหาผาหิน จนเกินขีดที่โตรกผาจะต้านทาน ราชอาณาจักรป่าใหญ่ก็พ่ายพัง

คืนนั้นไพรพทกษร้งทำให้ กบเขียดนั่งส่งด้อยกับความอาลัย หมูปลาซูกตัวหลบอยู่ใต้ซ่งงอนหิน ด้วยงงงันไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น

หลังการพังทลายของผาน้ำตก ไม่รู้ว่ามีการจัดอันดับน้ำตกสวยที่สุดในโลกใหม่หรือยัง ที่ลือชูกงดกอันดับไปอยู่ท้าย

แถวเรียบร้อยโรงเรียนการท่องเที่ยวไปแล้ว หลังความสูญเสียอันยิ่งใหญ่ที่เกิดขึ้นกับที่ลือชู ใครหลายคนอาจรู้สึกแตกต่างกันไป บางคนอาจสุดแสนอาวรณ์ต่อภาพอดีต เจ้าหน้าทีป่าไม้บางนายอาจยินดีต่อการเสียโฉมของที่ลือชู เพราะว่าคนที่จะเข้าไปห้อมล้อมรบกวนเธอจะลดลง ป่าเขาก็จะสงบขึ้น นักอนุรักษ์แบบสุดขั้วอาจจะกันตามนุษย์ด้วยกันที่ทำลายธรรมชาติจนส่งผลร้ายต่อน้ำตก บริษัททัวร์อาจไม่ยอมให้ใครรู้เลยว่าที่ลือชูพังลงแล้ว ขณะเดินกลับออกมาจากน้ำตกที่ลือชู

คล้ายมีเสียงแหบพร่าของนรุชผู้เคยเรื่องอำนาจ ร่ำทึงแ้วมาจากสุสานแห่งสายน้ำ ว่าธรรมชาติหลายตัวลงก็เพื่อเป็นบทเรียนเตือนใจมนุษย์ว่า จะยิ่งใหญ่สูงส่งปานใดก็ต้องมีวันแตกดับ ไม่มีผู้ใดหรือสิ่งใดรอดพ้นสังขะแห่งโลกขื่อนี้...

ไม่ว่าเป็นการจงใจที่จะปกปิดจากผู้ที่มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยวหรือเปล่า การพังลงของที่ลือชูจึงไม่ค่อยเป็นข่าวออกไปในวงกว้างหรือเป็นที่รับรู้ของผู้คนโดยทั่วไปมากนัก ผู้คนจากภายนอกยังสนใจที่จะเข้ามาเที่ยวที่ลือชูอย่างเนืองแน่น ระหว่างที่เรากลับออกไปตามทางป่าจึงยังสวนทางกับนักท่องเที่ยวกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า กำลังมุ่งมาสู่น้ำตกใหญ่ของป่าอ้อมผาง

เราอำลาจากแผ่นดินดอย-อ้อมผาง กลับออกไปตามถนนลอยฟ้า เส้นทางเดิมที่เข้ามา แต่เส้นทางข้างหน้าต่อจากนั้น

แน่นอนว่ายังมีทางใหม่ ๆ อีกไม่รู้กี่หมื่นแสนสาย ที่ชีวิตจะต้องเดินไป

